COMERŢULUI BASARABIEI PRIN PORTURILE ISMAIL ŞI RENI (1812-1853)

Roman ȚABUR,

masterand, anul II, Facultatea Istorie şi Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 339(498)″1812/1853″ E-mail: romatabur111@gmail.com

Comerţul Basarabiei prin porturile dunărene Ismail şi Reni reprezintă un subiect de maximă importanţă pentru cercetarea istoriei economice a provinciei în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus în 1812 a determinat nu doar o modificare geostrategică majoră, ci şi iniţierea unui proces sistematic de integrare economică a regiunii în piaţa internă rusă. Porturile Ismail şi Reni au devenit verigi esenţiale în acest proces, facilitând conectarea economiei agricole a Basarabiei cu pieţele externe, în special cele ale Imperiului Otoman, dar şi cu centrele comerciale din interiorul Rusiei ţariste şi, ulterior, din Europa Centrală.

Analiza surselor primare şi a literaturii de specialitate, precum şi izvoarele arhivistice din diferite fonduri Republica Moldova, Ucraina şi Rusia (documente puse la dispoziţie de conducătorul ştiinţific), au permis reconstituirea unui cadru economic coerent, reliefând importanţa acestor porturi în dinamica regională şi imperială. Politica comercială şi vamală aplicată de administraţia ţaristă în Basarabia a fost analizate prin prisma documentelor emise de guvernatorii generali şi a rapoartelor statistice, care relevă intenţia constantă a centrului imperial de a transforma Basarabia într-un spaţiu de tranzit agricol şi de extracţie economică, conectat strâns la interesele geopolitice ale Rusiei în regiunea Dunării de Jos.

Datele statistice referitoare la valoarea exporturilor şi importurilor prin porturile Ismail şi Reni pentru perioada 1821-1826 indică, încă de la debutul integrării economice, predominanţa portului Ismail. Cu un raport mediu de 69% din traficul total de mărfuri, portul Ismail se impune ca poarta principală de ieşire a cerealelor din Basarabia. Tabloul exporturilor este dominat de grâu, care, în această perioadă, reprezintă peste 85% din volumul total al cerealelor exportate prin Ismail, urmat de porumb şi orz. Această structură evidenţiază specializarea agricolă a regiunii, favorizată de potenţialul natural şi de cererea externă constantă, în special din partea Imperiului Otoman. Cantitatea totală de cereale exportată prin Ismail în această perioadă se ridică la 182.730 de cetverturi, dintre care 155.802 doar grâu (1, f. 59 verso).

Portul Reni, deşi mai puţin activ în prima perioadă, înregistrează o contribuţie semnificativă în anii 1825-1826, când traficul de cereale cunoaşte o creştere evidentă. Grâul rămâne principalul produs exportat, iar valoarea totală a exporturilor între anii 1821-1826 este de aproape 465.000 ruble argint. Aceste date sugerează că Reni a

funcţionat ca port complementar în raport cu Ismail, beneficiind de investiţii logistice şi politici comerciale favorabile, menite să diversifice punctele de ieşire spre rutele dunărene. Grâul a reprezentat 82,6% din cantitatea de cereale exportată şi 88,4% din valoarea totală, în timp ce porumbul şi orzul au avut ponderi mai reduse, dar cu un impact relevant pentru dinamica pieţei locale (1, f. 60).

Un exemplu semnificativ pentru consolidarea rolului portului Ismail este activitatea portuară din anul 1839, când s-au înregistrat 154 de vase sosite şi 148 plecate, dintre care peste 90% aveau ca punct de plecare sau destinaţie oraşul Constantinopol. Această dinamică confirmă funcţionarea portului ca nod comercial esenţial în reţeaua ruso-otomană. Exporturile de grâu şi porumb către Imperiul Otoman au atins 99.419 cetverturi, din care 61.606 doar grâu, reflectând adaptarea producătorilor basarabeni la cerinţele pieţei otomane şi funcţionarea unui circuit comercial stabil între cele două regiuni (2, f. 10-62 verso).

Perioada 1844-1855 aduce confirmarea statutului de lider comercial pentru portul Ismail, cu o medie anuală a exporturilor de peste 1 milion de ruble argint. Comparativ, Reni rămâne un port secundar, contribuind cu puţin peste 5 milioane de ruble la traficul total de mărfuri. Raportul dintre export şi import rămâne constant dezechilibrat, cu o netă predominanţă a exporturilor: 88% în cazul portului Ismail şi peste 95% pentru Reni. Dezechilibru reflectă aspectul periferic al Basarabiei, axat pe furnizarea de produse agricole şi pe dependenţa de pieţele externe pentru bunurile manufacturate. Valorile totale pentru perioada menţionată confirmă această tendinţă: Ismail înregistrează exporturi în valoare de peste 14,5 milioane ruble argint, faţă de doar 1,9 milioane la import, în timp ce Reni raportează 4,8 milioane ruble la export şi doar 0,2 milioane la import (3, f. 27 verso-28).

Anul 1853 reprezintă un moment de vârf în activitatea portuară a ambelor porturi, cu un volum total al comerţului de peste 3,1 milioane ruble argint (3, f. 27 verso-28). Totuşi, izbucnirea Războiului Crimeei în 1854 generează o diminuare drastică a activităţilor comerciale, reflectată în scăderea semnificativă a volumului de mărfuri tranzacţionate. Porturile sunt afectate atât de blocada navală, cât şi de redistribuirea resurselor logistice în scopuri militare. Deşi în 1855 se înregistrează o redresare parţială, această revenire nu reuşeşte să compenseze declinul precedent, iar comerţul continuă să resimtă presiunile geopolitice ale conflictului.

În concluzie, porturile Ismail şi Reni nu au fost doar infrastructuri comerciale, ci pârghii fundamentale ale politicii economice şi vamale ale Imperiului Rus în sud-vestul acestuia. Activitatea lor a contribuit la integrarea Basarabiei în reţeaua imperială de comerţ, a stimulat dezvoltarea unei burghezii comerciale locale şi a transformat regiunea într-un spaţiu agrar de tranzit, legat organic de pieţele Europei de Sud-Est şi ale Rusiei centrale. Prin volumul operaţiunilor, natura mărfurilor tranzacţionate şi impactul asupra societăţii locale, porturile Ismail şi Reni constituie repere esenţiale în analiza istoriei economice a Basarabiei în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Referințe:

1. AIMSR, F. AMŞ, d. 18589, p. I, f. 59 verso.
2. ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3128.
3. ASRO, F. 147, inv. 1, d. 17.

Recomandat
***Valentin TOMULEȚ,** dr. hab., profesor universitar*